

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku A. S.
przy uczestnictwie B. M., Gminy Miejskiej K., M. C., S. P. i Prokuratora Prokuratury
Rejonowej w K.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 lutego 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika M. C.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 24 marca 2015 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek uczestników Gminy Miejskiej K. i S. P. o
zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Uczestnik M. C. złożył skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 marca 2015 r. oddalającego apelacje uczestników – M. C. i S. P. od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 28 października 2013 r., w którym stwierdzono, że spadek po K. M. M., zmarłej w dniu 6 czerwca 2007 r. w K. nabyła z dobrodziejstwem inwentarza Gmina Miejska K. w całości.

Sąd Najwyższy, oceniając – na podstawie art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca, wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń, podkreślił, że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rolą nie jest korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, i przyjmuje ją do rozpoznania, jeżeli jest spełniona przynajmniej jedna z nich. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności podstaw skargi kasacyjnej, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

W art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Uczestnik oparł wnioski na przyczynach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Podniósł, że zachodzi nieważność postępowania wynikająca z pozbawienia uczestnika B. M. możliwości obrony praw, wynikającej z braku możliwości pojmowania przez niego konsekwencji uczestnictwa w postępowaniu, zaistniałej w nieustalonej dacie, a ujawnionej w dniu 4 marca 2015 r. Z protokołu przesłuchania uczestnika B. M., przeprowadzonego w tym dniu w drodze pomocy sądowej, w Domu Opieki Społecznej w którym przebywał, wynika jego sędziwy wiek (data urodzenia 24 stycznia 1915 r.), uzasadniający pewne deficyty pamięci. Profesjonalna pełnomocnik uczestnika M. C. - radca prawny K. B., która uczestniczyła w tej czynności, nie podniosła jednak żadnych zastrzeżeń dotyczących stanu świadomości uczestnika B. M. w toku postępowania w obu instancjach. Nie zgłosił ich także uczestniczący w postępowaniu Prokurator.

Zauważyć ponadto należy, że uczestnik B. M., będący dalszym krewnym spadkodawczyni nie był jej spadkobiercą ustawowym ani potencjalnym spadkobiercą w testamencie ustnym, na który powołuje się uczestnik M. C., zatem postępowanie nie dotyczyło ochrony przysługujących mu praw. Zarzucana przesłanka nieważności postępowania wprowadzie nawiązuje do regulacji zawartej w art. 379 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., ale w postępowaniu kasacyjnym może bezpośrednio odnosić się wyłącznie do postępowania przed sądem drugiej instancji. Nie oznacza to, że nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji jest obojętna dla ewentualnego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sąd Najwyższy mógłby ją uwzględnić jednak jedynie wówczas, gdyby skarżący trafnie zarzucił sądowi drugiej instancji naruszenie art. 378 § 2 i art. 386 § 2 przez pominięcie nieważności postępowania w niższej instancji (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 384/11), a takie przepisy w ramach podstaw kasacyjnych nie zostały powołane. Ponadto skuteczność zarzutu jest uzależniona od wykazania przez skarżącego istotnego wpływu tego rodzaju uchybienia na wynik sprawy co, jak wyżej podniesiono, w tym wypadku nie mogło i nie miało miejsca.

Kolejna przyczyna została oznaczona jako istotne zagadnienia prawne, wymagające wyjaśnienia pojęcia „korzyści” dla świadka testamentu ustnego w rozumieniu art. 957 k.c. oraz interpretacji charakteru prawnego instytucji „wykonawcy testamentu”. W okolicznościach sprawy nie mogą być one uznane za istotne zważywszy, że podstawą stwierdzenia nabycia spadku przez Gminę K. było ustalenie przez Sąd braku woli testowania (*animus testandi*) po stronie spadkodawczyni K. M. M. i nie wykazanie sporządzenia przez nią testamentu w formie ustnej. Ustalenia te wchodzą w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, którą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany (art. 398¹³ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Niezależnie od tego w skardze nie wykazano istnienia rozbieżności stanowisk judykatury dotyczącej wskazanych problemów ani potrzeby ponownego zajęcia się nimi przez Sąd Najwyższy. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), które wiąże się z określonym przepisem prawnym i ma znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej i

innych podobnych spraw, wymaga precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). W zasadzie powinno to być zagadnienie nowe, o charakterze rzeczywistym, a nie teoretycznym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji. Argumentacja uzasadniająca wnioszek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z tej przyczyny musi zawierać odrębne, pogłębione wywody wskazujące na zaistnienie powołanych okoliczności, uzasadniających przyjęcie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 3/08, nie publ.; z dnia 19 października 2006 r., IV CSK 246/06, nie publ.; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, nie publ.; z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 200/01, nie publ.). Wywód skargi powyższymi wymaganiami nie odpowiada.

Kolejna przyczyna, mająca uzasadniać przyjęcie skargi, została oznaczona jako jej oczywista zasadność (art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Skarżący wskazał na naruszenie prawa procesowego, związane - jego zdaniem - z pominięciem związania sądu spadku orzekającego w obecnej sprawie zaświadczeniem wydanym wykonawcy testamentu, które oparte zostało na ustnym testamencie Krystyny Marii Moeser. Powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., III CZP 34/12 (OSNC 2013, nr 2, poz. 15), w myśl której w sprawie o wydanie zaświadczenia wykonawcy testamentu (art. 665 k.p.c.) sąd bada istnienie testamentu i jego ważność ze względu na formę. Uczestnik pominął jednak istotę wskazanego orzeczenia, sprowadzając się do wyznaczenia zakresu kognicji sądu w sprawie o wydanie zaświadczenia, która z natury rzeczy musi obejmować przesłankowe stwierdzenie, że testament istnieje. W uzasadnieniu cytowanej uchwały Sąd Najwyższy podkreślił wyraźnie, że „charakter postępowania o wydanie zaświadczenia, a także jego usytuowanie w systematyce innych postępowań spadkowych uzasadnia stanowisko, że nie mogą być w nim podejmowane

czynności niesłużące bezpośrednio jego celowi, a także czynności unormowane samodzielnie w innych rodzajach postępowań. Konsekwentnie w postępowaniu o wydanie zaświadczenia sąd nie bada ważności testamentu we wszystkich aspektach, a więc zarówno co do spełnienia wymagań formalnych, jak i materialnych, a w szczególności zdolności testatora do testowania, wad oświadczeń woli itp. Tak szeroka kognicja pozostaje w sprzeczności z celem omawianego postępowania, a także prowadziłaby do rozpoznania kwestii zastrzeżonych wyłącznie do postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego (art. 669 i nast. k.p.c.).” Także piśmiennictwo podkreśla, że „zaświadczenie nie tworzy prawa, nie jest żadnym tytułem i nie gwarantuje bezpieczeństwa obrotu. Materialnie zaświadczenie niczego nie zmienia i może być przez każdego kwestionowane.” Wyraża się przy tym trafny pogląd, że przy równoczesnym prowadzeniu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, postępowanie o wydanie zaświadczenia winno być zawieszone do czasu rozstrzygnięcia tej pierwszej sprawy. Skoro do takiego zawieszenia nie doszło, czynienie rozważań w tym przedmiocie jest bezprzedmiotowe. W żadnym razie jednak nie można twierdzić, że wydanie takiego zaświadczenia stanowi prejudykat wiążący sąd w następczym postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Z tych względów, skoro skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. a *contrario* odmówiono przyjęcia skargi do rozpoznania. W braku podstaw do odstąpienia od zasady ponoszenia przez strony własnych kosztów postępowania nieprocesowego (art. 520 § 1 k.p.c.) oddalono wnioski uczestników o przyznanie kosztów postępowania kasacyjnego.